

colecția monografii

LAURENȚIA-FLORENTINA GĂIȘTEANU (ȘTEFAN)

**ASISTENȚA MEDICALĂ
PE TIMPUL EXECUTĂRII SANȚIUNILOR
DE DREPT PENAL**

**LAURENȚIA-FLORENTINA GĂIȘTEANU
(ȘTEFAN)**

**ASISTENȚA MEDICALĂ
PE TIMPUL EXECUTĂRII SANȚIUNILOR
DE DREPT PENAL**

**Universul Juridic
București
-2022-**

PARTEA I

**Instrumente juridice și organizatorice în aplicarea
aspectelor medicale instituite în cadrul aplicării
sanctiunilor și măsurilor neprivative de libertate**

Secțiunea I

Noțiuni generale privind sancțiunile și măsurile neprivative de libertate

Capitolul 1

Apariția și evoluția sancțiunilor și măsurilor neprivative de libertate

§1. Scurt istoric introductiv

Într-o societate în care manifestarea comportamentului unor persoane aduce atingere unor valori fundamentale, sancțiunea sau pedeapsa este privită ca o reacție naturală a societății împotriva membrilor săi. De cele mai multe ori, pedepsei îi este atribuită ideea de rău, un rău pe care statul îl aplică celui care a încălcat obligațiile cetățenești⁸.

Th. Mommsen definea pedeapsa ca „*răul pe care îl impune statul celui care a înfrânt prescripția sa*”, definiție considerată inexactă de către domnul profesor Ioan Tanoviceanu, întrucât nu orice încălcare a legii atrage o pedeapsă. În accepțiunea domnului profesor Vintilă Dongoroz, pedeapsa trebuie definită ca entitate juridică, deoarece pedeapsa este consecința penală pe care legea o atribuie infracțiunii.

Din perspectiva interpretării efectului, ca urmare a răului înfăptuit, noțiunile de pedeapsă și sancțiune sunt sinonime, însă definirea sancțiunii, respectiv a pedepsei se poate face distinctiv, în funcție de factorii externi sau interni care determină aplicarea unor forme de constrângere⁹.

Documentele din perioada antică și, ulterior, cele elaborate în Evul Mediu nu stabileau nicio distincție între conceptul de pedeapsă și cel de sancțiune.

Apariția dreptului a fost la început în strânsă legătură cu religia. Primele forme de sancționare invocate pe plan social au fost concretizate de instituția bisericii prin canoane, mai mult sau mai puțin dure, care aveau menirea să

---

⁸ Mihăilescu I, *op. cit.*, p. 15.

⁹ *Ibidem*.

curețe sufletul, psihicul, dar mai ales moralul uman ajuns la o anumită fază de degradare¹⁰.

Fustel de Coulanges demonstra, în celebra sa lucrare *La cité antique*, că „dreptul nu a apărut dintr-o idee abstractă de justiție, ci a derivat din religie”. Teologia s-a numărat printre primele discipline care au legitimat dreptul statului de a pedepsi, fenomen care a determinat ca, pentru multă vreme, activitatea de judecată să fie atribuită preoților¹¹. Preoții considerau că prin folosirea cuvântului sau a gândului, păcatul este încălcarea voită și cu deplină cunoștință a voinței lui Dumnezeu, deoarece, pentru păcat, esențială nu este doar manifestarea exterioară a conduitei, ci și consimțirea tacită la încălcarea legii morale¹².

Potrivit textelor biblice rezultă că, alături de sancțiunea divină care va interveni în mod deplin în viața viitoare, mai există sancțiunea conștiinței, care este de natură internă, materializată prin faptul că cel care a săvârșit o faptă bună resimte în sufletul său o satisfacție sau bucurie sufletească, iar cel care a săvârșit o faptă rea se simte stăpânit de o neliniște sufletească ce poate merge până la cea mai chinuitoare muștrare de conștiință¹³.

Un alt mod de înfăptuire a justiției este redat încă din Vechiul Testament, când legea talionului, formulată în termeni biblici, este edificată prin expresiile: „*Să se plătească suflet pentru suflet, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, mână pentru mână, picior pentru picior, arsură pentru arsură, rană pentru rană, vânătăie pentru vânătăie*”¹⁴.

Totuși, înaintea Vechiului Testament a fost identificată legea talionului prin Codul lui Hammurabi, care institua un set de legi ce constituia de fapt o evoluție a comunității și a barbariei fizice.

Istoria pedepsei evidențiază faptul că, la început, pedepsele erau în special corporale și însoțite de torturi și suplicii oribile, privarea de libertate nefiind cunoscută în acea vreme. Cele mai cunoscute pedepse erau bătaia cu biciul, cu vergele sau nuiele în public, mutilările concretizate în tăierea limbii, a urechilor, a degetelor, a brațelor, a piciorului, scoaterea ochilor, jupuirea pielii etc., și, uneori, pedeapsa cu moartea prin spânzurare, decapitare, tragerea pe roată, despicarea corpului, îngroparea de vii, înec, răstignire, ardere pe rug etc. Scopul acestor tipuri de pedepse era ca, prin cruzimea lor

---

¹⁰ *Ibidem*, p. 17.

¹¹ *Ibidem*, p. 5.

¹² *Ibidem*, p. 17.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Biblia sau Sfânta Scriptură, *Vechiul Testament, Ieșirea, A doua carte a lui Moise* (21:23-25).

exacerbată, să mențină o stare de teamă continuă față de instituțiile statului din acea epocă și față de eventuala aplicare a legii¹⁵.

Încă din timpul Greciei antice au fost enunțate definiții care demonstau similitudinea dintre noțiunea pedepsei și medicină. Astfel, grecii denumeau pedeapsa „*medicina sufletului*”, deoarece infracțiunea (crima) era definită drept „*încălcarea sau refuzul de a trăi conform regulilor comportamentale obligatorii din societate*”, o „*revoltă a individului împotriva societății*” sau ca o „*acțiune interzisă*”, care are nevoie de un tratament.

În Imperiul Roman, la început nu a existat un termen pentru pedeapsă, cuvântul *poena* a apărut târziu în limbajul juriștilor romani. Această noțiune reprezenta spiritul de pedeapsă care o însoțea pe Nemesis, zeița răzbunării divine¹⁶.

La geto-daci, ca și la celelalte sisteme de drept antic, pentru sancționarea faptelor penale se impuneau norme aspre, care aveau drept scop apărarea valorilor fundamentale împotriva infracțiunilor și îi sancționau pe cei care se făceau vinovați de crime contra statului, proprietății și familiei. Sancționarea faptelor penale urmărea doar scopul răzbunării sângelui, dar, cu timpul, s-a interzis răzbunarea. După anul 275 e.n., în vremea obștii sătești, cea mai aspră pedeapsă pentru infractor nu era moartea, ci izgonirea lui din cadrul obștii sătești. La aceste practici s-a renunțat după plecarea legiunilor romane din Dacia, populația reluându-și modul de viață tradițional.

În secolul al X-lea este realizat procesul de etnogeneză a românilor. Obștile se uneau în uniuni, confederații de obști, care formau cnezatele, voievodatele etc. sau, în general, „*țările*”, în vederea îndeplinirii unor obiective comune. Astfel, în noile condiții s-au adoptat și norme noi, totalitatea acestor norme formând „*Legea țării*”. Aceasta avea sensul de totalitate de norme nescrise, legate prin convingere, credință și conștiință¹⁷.

„*Legea țării*” era un sistem normativ ce reglementa relațiile dintre membrii obștii și dintre obști, în ceea ce privea asigurarea liniștii publice prin apărarea vieții, credinței și a demnității membrilor și, de asemenea, căuta să elimine aplicarea pedepsei și înlocuirea cu anumite taxe speciale, numite zavescă/pradă/gloabă, destinate celor care ar cuteza să mai recurgă la răzbunarea privată.

---

¹⁵ Mihăilescu I, *op. cit.*, p. 7.

¹⁶ *Ibidem*, p. 15.

¹⁷ M. Grama, D. Martin, *Istoricul apariției și evoluției măsurilor alternative privațiunii de libertate în Republica Moldova*, în Revista științifică a Universității de Stat din Moldova nr. 6, 2007, pp. 96-97 (în continuare, Grama I).

Întrucât sistemul răzbunării nu mai reprezenta o oportunitate, el a fost înlocuit, în timp, cu un sistem de despăgubire, cum ar fi cazul în care făptuitorul, ca să evite loviturile victimei sau ale familiei ei, plătea o despăgubire oarecare, care era lăsată la învoiala părților¹⁸. Uneori, se mai întâlnesc și cazuri când persoane nevinovate răspund pentru vina unor rude (răspunderea penală pentru altul – dușegubina), ca în cazul fratelui care plătește pentru despăgubirea victimelor, ca urmare a fărădelegilor comise de fratele său¹⁹.

În lucrarea sa *Studii și documente*, Nicolae Iorga descrie un caz, datând din 17 iulie 1661, în care se relatează că un oarecare Antonie Colăcescu dă o răscumpărare pentru pedeapsa spânzurătorii la care fusese condamnat, deoarece furase un bou. „*Legea țării*” îngăduia o largă aplicare a sistemului, prin care se puteau răscumpăra cele mai multe infracțiuni. În general se plătea o sumă de bani, iar dacă făptuitorul nu dispunea de bani ca să achite cât se învoise, putea da în schimb un bun oarecare, al cărui proprietar era. Pentru certificare se întocmea, ca document, un zăpis, în prezența martorilor²⁰.

Prima codificare legislativă cu caracter laic din istoria dreptului românesc a fost *Cartea românească de învățătură*, zisă și *Pravila lui Vasile Lupu*, întocmită de logofătul Eustratie, din ordinul lui Vasile Lupu. În *Pravila lui Vasile Lupu*, pedeapsa era numită certare. Se aplicau pedepse fizice (decapitarea, spânzurarea, tragerea în țepă), pedepse privative de libertate (ocna, temnița, surghiunul la mănăstire), pedepse care vizau expunerea celui vinovat oprobriului public (purtarea prin târg, tăierea bărbii, deplasarea în genunchi sau târâș până în fața domnitorului), pedepse religioase (afurisirea, oprirea la biserică, apostazie) și pedepse pecuniare (amenzile sau gloabele). Erau cunoscute cazuri de comutare a privațiunii de libertate pe un termen nu prea mare (câteva săptămâni) în amendă (pentru leziuni corporale).

În domeniul dreptului penal, în secolul al XVIII-lea, în Principatele Române se răspândesc ideile umaniste ale iluminiștilor. Curentul iluminist era pătruns de un umanism incipient. Sub influența acestor idei, pedeapsa cu moartea pentru „hiclenie” se aplica tot mai rar²¹. Se implementează o altă modalitate, concretizată prin aplicarea amenzii judiciare (gloaba), ca urmare a depunerii mărturiei mincinoase, confecționării banilor falși (calpuzănie) etc. Omorul cu intenție directă era pedepsit cu moartea, iar pentru cel săvârșit din imprudență se sancționa prin răscumpărarea vinii, plata gloabei. Dacă țaranii

---

¹⁸ Grama I, *op. cit.*, p. 97.

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*